

Chile katolikus egyháza tehát nem csekély társadalmi erő. A társadalmi jelenlét a politikával való kapcsolatot is kikerülhetetlenné teszi. Ennek mikéntje először Allende szocialista-kommunista népfrentjének megválasztásakor vált kérdésessé. Egy adatgyűjtés szerint a papság 3 százaléka a legszorosabb kapcsolatokért, 53 százaléka a békés együttműködés mellett, 37 százaléka a dialógusért szállt síkra és csak egy százalékuk javasolta minden kapcsolat megszakítását, 5 százalékuk pedig a marxizmus-sal szembeni harc megkezdését. A Pinochet-rezsimmel való kapcsolat felemás módon kezdődött. Silva kardinális, majd néhány napra rá a pápa elítélte, de a chilei püspökök többsége üdvözölte a véres katonai puccsot. (Igaz, ugyanekkor a protestáns kis-egyházak a legnagyobb napilapban egyoldalú hirdetés formájában fejezték ki a hatalomátvétel melletti egyetértésüket, hűségüket és támogatásukat.) A katolikus püspöki kar egésze csak akkor kezdett véleményt változtatni, amikor a diktatúra sok évre berendezkedett, amikor a gazdasági nehézségek nőttek, az elhurcolások szaporodtak, amikor papok és hitoktatók sorát kényszerítették emigrációba vagy gyilkolták meg. Az egyház azóta sem adja fel azt az igényét, hogy közvetítsen a különböző társadalmi erők között, a szabad választások és a demokrácia érdekében. Emellett azonban annak látszatát is kerülni akarja, hogy helyesli vagy éppen jogosnak tartja a nemzet többségével szemben uralkodó rendszert. Ezek a célkitűzések próbára teszik, de meg is edzik az egyházi vezetőket. A kereszténység pedig a mindennapi élet s a közélet olyan fontos elemévé válik, amilyen Chile történelmében talán még sohasem volt.

T. M.

HIT ÉS ÉLET

Bűnbánattartás és gyónás

Az utóbbi években erősen megcsappant mind a gyónók, mind a gyónások száma. Ha arra gondolunk, hogy gyónás ürügyén mennyien inkább csak kipanaszkodják magukat, vagy egyszerűen beszélni akarnak magukról, akkor e csökkenő tendenciát nem csupán válságtünetként könyvelhetjük el. Annál kevésbé, mivel ugyanakkor az áldozás természetes részévé lett misehallgatásunknak. Hogy e kérdéskörben mennyi elmentés nézet forog közszájon, azt a következő beszélgetés is érzékelteti:

- Mondjuk ki: a gyónás válságban van, mert eljárt fölötte az idő.
- Egy szentség nem lehet válságban, csak a hitünk.
- Én sem a bűnbánat válságára gondoltam, hanem a heti vagy havi gyónások automatizmusára, a bocsánatos és a halálos bűnök kidekázására, a semmitmondó lelki-tükrökre, a sematikusan kiszabott elégtételekre ...
- Miért kell fölszentelt papnak elmondanom a bűneimet? Miért ne állhatnék ki a csillagos ég alá, hogy ott Istennek valljam meg őket?
- És miért mondja a pap, hogy az Evangélium meghallgatása szolgáljon bűneink bocsánatára? Mire szolgál a bánatima?
- Az elégtétel elmulasztása, az el nem nyugvó lelkiismeret-furdalás pszichés zavarkat is okozhat. Nem merjük elhinni, hogy megbocsáttattak bűneink.

– A magam részéről a gyónást csak akkor tartom indokoltnak, ha azt érzem, hogy teljesen elszakadtam Istentől.

– Csakhogy akkor már kereszténynek sem nevezheted magad!

– Úgy van. A feloldozás után térek vissza a keresztény közösségbe.

– Ez valahogy így is volt az ősegyházban. Akkor nyilvánosan kellett bűnvallomást tenni, az egész közösség színe előtt, s csak a kiszabott vezeclés után lehetett visszatérni a közösségbe. Igaz, ilyen vétkeknek csupán az emberölés, a házasságtörés és a hittagadás számított.

– Akkor ma már nagyon messze vagyunk az ősegyházi gyakorlattól, hiszen ma négyyszemközt sorolom el bűneimet a gyóntatónak, s a feloldozás után csupán valami csekélységet kell végeznem elégtételként.

– Szerintem ahhoz, hogy lelki ember legyek, rendszeresen kell élnem azzal a kegyelemmel, amit a bűnbánat szentsége kínál.

– Azt hiszem, te inkább a lelkivezetésre, a lelki beszélgetésre gondolsz. Nem jó ezt összekeverni a gyónással! Már csak azért sem, mert lelkivezetésre nem mindegyik pap alkalmas, a gyónásban viszont bármelyikük feloldozhat.

– Járnak pszichológushoz?

– A lélekelemzés és a lélekgyógyítás a pszichológus és a pszichiáter feladata. A lelkivezetés egészen más. Ez igen jól kapcsolódhat a rendszeres gyónáshoz, de lehet attól független is. Bárkihez fordulhatsz, aki igazán lelki ember – a jó barátodhoz vagy a feleségedhez is.

– Milyen gyakran gyónjunk tehát? Az egyház évente egyszer írja elő.

– Ezt csak egyénenként lehet eldönteni. Az önállótlanság jele, ha valaki folyton a paphoz szaladgál tanácsért. Másrészt viszont néhány bűn sematikus felsorolása a karcsonyi vagy húsvéti gyónásban legföljebb a törvény betűjét elégíti ki. A nagykorú keresztény el tudja dönteni, hogy mikor hová, mivel kihez kell fordulnia.

– Ezek szerint nem a gyónás van válságban, hanem mi?

*

A bűn szó keresztény értelemben nem pusztán szabálysértés, rendellenes vagy rendezetlen tett, másoknak (vagy önmagunknak) okozott kár; nem is csupán illetlenség, ostobaság, egyszeri botlás vagy szokássá rögződött deviancia.

– Ennek megfelelően a gyónás sem szorítkozhat csupán egyes negatív cselekedetekre, mint valami hibabejelentés vagy kárbevallás, amelyet méltányos rendezés, föltmentő bírói ítélet követ. A lelki higiéné, a hibátlan és pontos, rendezett és fegyelmezett élet még nem azonos a kereszténységgel. A kereszténynek mindenki másnál jobban kell törekednie a tökéletességre, de nem makulátlan stréberek módjára, hanem a mértéktelen szeretet sürgetésére.

A Szentírás tágabb horizontot nyit: a hűtlenséget, a szeretet elárulását mondja bűnnek. A bűnös megszakítja kapcsolatát Istennel (és embertársaival), önkényesen és egyoldalúan felbontja a szövetséget, önmagába fordul, „becsavarodik” (ha zsargon-szóval fordítjuk Luther szavát: „incurvatus”). Vétkével az ember kirekeszti magát Isten életadó szeretetközösségéből, és önmaga foglyává lesz.

Isten szeretete föltétlen, Ő hűségessé marad hűtlenségünkben is. Az Atya nem vonja meg szeretetét a tékozló fiútól sem, Jézus a bűnösöknek hirdeti meg az üdvösséget, s végül maga is a bűnösök közé számíttatik.

„Fiát adta értem”, „akkor is szeretett minket, amikor bűnösök voltunk” – Szent Pált is Isten mindennél nagyobb szeretete érinti meg s indítja bűnbánatra, megtérésre. Az „első” megtérésről főleg a konvertitáknak támad elemi élményük, akik felnőttkorban „adták meg” magukat Isten szeretetének. Ezt az első megtérést azonban újabb megtéréseknek kell követniük és hitelesíteniük – ez pedig hozzátartozik minden keresztény életéhez.

A bűnbánat magatartását reánk kényszerítik emberi gyöngeségeink. „Tévedni emberi dolog”: lépten-nyomon önzőnek, irigynek, feltékenynek, kárörvendőnek, indulatosnak, túlérzékenynek, fegyelmetlennek bizonyulunk. Nemcsak a tévedés, hanem a hibázás is természetes velejárója emberi életünknek. Csak az élhet nyugodtan, környezetével és önmagával harmóniában, aki megpróbálja ugyan állandóan a jóra irányítani önmagát, kompenzálni hibáit, mégis folytonosan érzi, hogy rászorul mások (és Isten) irgalmára, s ezért irgalmasan kell közelednie a többiekhez, mindig készen a megbocsátásra.

Folytonos bűnbánatot sürget azonban kielégíthetetlen szeretetvágyunk is. Minden szeretetünk példája a Szentháromság tökéletes és örök egysége, ahogyan Jézusnak az Atyával való kapcsolatából láthatóvá lett számunkra. „Ahogyan én és az Atya egy vagyunk, úgy legyetek egyek ti is egymással.” Minden szeretet az egység felé vezető úton jár – s elsovad, ha lelassítja lépteit, megáll vagy visszafordul ezen az úton. Isten szeretete tükröt tart elénk: mennyire vagyok közösségben az Atyával és az ő többi gyermekével, akik testvéreim? Életkoromnak, Isten belém adott kegyelmének megfelelően növekszik-e, önzetlenedik-e, tágul-e, azaz „istenedik”-e a szeretetem? A felnőtt keresztény nemcsak a mindenki számára írt, tehát szükségszerűen sematikus lelkítükröket kéri magától számon, hanem a tökéletes, Isten-kívánta életszentséget is.

A bűnbocsánat kegyelmét sokféle módon kaphatjuk meg Istentől – szentségi, de nem szentségi formában is. Egyházunk a súlyos bűnök alóli szentségi feloldozás feltételeként (egyes, rendkívüli eseteket kivéve) a súlyos bűnök tételes felsorolását írja elő az egyénileg elvégzett gyónásban. Mindennapi bűneink bocsánatát azonban sok egyéb módon is elnyerhetjük. Szeretetünket erősíti és kegyelmet közvetíthet például a bűnbánat közösségi vagy egyéni felindítása (például a mise elején vagy esti lelkiismeretvizsgálatkor), s minden szívbéli, őszinte közeledés egymáshoz és Istenhez: a megbocsátás és bocsánatkérés, az egymással kiengesztelődés legapróbb gesztusai is.

A gyónás kötelezettsége tehát szorosan véve csak a súlyos bűnökre áll. Célszerű lehet azonban – legalább időnként – meggyónnunk kisebb botlásainkat is. Nemcsak azért, mert nem mindig könnyű megvonnunk a határt a súlyos bűnök és az apróbbak között. A bűnbánat nem pusztán tetteink lajstromozására szolgál, hanem egész magunk felülvizsgálatára, életünk revíziójára: új, bensőségesebb kapcsolat jöhet létre Istennel és embertársainkkal. Tetteim számbavétele, őszinte feltárulkozásom egész belső világomnak felülvizsgálatához, tudatosabb, nemesebb emberséghez segíthet. Így pedig érzékenyebben tudom befogadni Isten szeretetét, s önzetlenebbül fordulhatok oda embertársaimhoz is.

Az ilyen elmélyültebb, a tettek mögött hajlamainkat és szokásainkat, a viselkedés mögött belső világunkat is feltáró gyónás szükösnek érzi a lelkítükrökben megadott bűn-címkéket. Hiába sorolgatunk el akárhány bűnt, úgy érezzük, nem tudtuk vele elmondani önmagunkat. A gyónás ilyenkor – külső kereteit tekintve is – kikívánczik a gyóntatószékből, és amolyan beszélgetés-gyónássá tágul, ahol lehetőség nyílik arra, hogy az erre alkalmas és vállalkozó lelkiatyával valóban Isten színe előtt beszélhesük meg belső világunk alakulását. Aki tudatos lelkiéletet akar élni, annak komolyan kell törekednie önmaga megismerésére és rendszeres formálására. Meg kell terveznie életútját, s meg kell tanulnia rajta a járást. Hogy ezen az úton biztosabban és az eltévedés veszélye nélkül haladhassunk előre, abban igen sokat segíthet az olyan „lelki-vezető”, aki nemcsak végigjárta ezt az utat, de sokakat kalauzolt is már rajta. Irányítása nemcsak emberi tapasztalataival segíthet, hanem Isten bűnbocsátó kegyelmével is, hiszen egymásra támaszkodva, egymás segítségével járjuk végig életünknek Óhoz vezető útját.